

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Reiffenstuel, Anaklet

Monachii, 1699

§. I. Quid sit Conscientia, & Opinio probabilis?

urn:nbn:de:hbz:466:1-40206

citatos textus Juris : nam exactior illorum Capitulorum explicatio spectat ad Interpretes Juris Canonici.

Corollaria
practica.

36. Et haec tenentur dicitur, si quis dubitat, utrum aliqua actio sit peccatum nec ne, videt autem, omittendo talem actionem nullatenus se peccaturum, quod is teneatur perseverante tali dubio abstinere ab illa actione; alioquin enim peccaret. Quod si verò Conscientia dubia existat de utraque contradictionis parte, ita ut quis dubitet, an ipsa actio sit peccatum, aut potius ejus ommissio. tunc tutior pars sic debet eligi, quod dubitans adhibeat diligentiam, quam potest, ad dubium prudenter deponendum, petendo videlicet consilium à doctioribus, vel ex se discurrendo, Deumque rogando, ut se dignetur illuminare: hoc enim est tutius, utpote cum in depositione talis Conscientiæ dubiæ nullum subit periculum peccandi. bene tamen in executione aut omissione actus durante tali dubio. Si autem adhibitis præfatis mediis pro neutra parte possit quis dubium deponere, eligat illam partem, in qua minus mali sibi apparet; quia hæc censetur tutior in tali casu, juxta illud commune dictum (& habetur can. *Duo mala.* & can. *Nervi. dist. 13.*) *Ex duobus malis minus est eligendum*, & tunc aliquis non peccabit eligendo minus malum.

QUÆSTIO IV.

De Conscientia probabili, & an ipsam licite sequi possimus?

37. **P**ræfens Quæstio est una ex utilissimis, imò & nobilissimis, quæ occurrunt in Tractatu de Actibus Humanis: quia verò ipsa ob sui nobilitatem, simulque copiam materiarum, longiori indiget discussione, ne ejus prolixitas pariat confusionem, expedit, ut eam in Paragraphos dividamus.

§. I.

Quid sit Conscientia, & Opinio probabilis?

Conscientia
probabilis,
quid?

38. **C**ONCL. I. *Conscientia probabilis*, quæ etiam *opiativa* dicitur, est iudicium practicum intellectus, quo quis ex gravi, licet non penitus certo fundamento, assentit &

& adhæret uni parti determinatè, sed cum formidine de opposito. Ita in re communis. Differt inprimis à Conscientia *contra* seu recta, quòd hæc relinquat intellectum certum de una parte contradictionis; non autem Conscientia probabilis, utpote quæ habetur cum formidine de opposito. Differt etiam à Conscientia *dubia*, utpote quæ neutri parti determinatum præbet assensum, sed manet anceps ac suspensa intra utramq; contradictionis partem; non sic Conscientia probabilis, utpote quæ determinatè assentit uni parti ex fundamento probabili, licet cum formidine de opposito.

39. Dicitur noranter, licet cum formidine de opposito: nam cum illud fundamentum non sit omnino evidens, sed probabile tantum, potest ipsi subesse falsum. Cæterum per hanc formidinem de opposito tollitur quidem firmitas assensus, non autem ejus determinatio: adhuc enim intellectus determinatè assentit uni parti, & quidem ex gravi fundamento, licet non adeò firmiter, prout fit in Conscientia recta. Quòd si verò intellectus in re morali formet iudicium circa honestatem, malitiam, aut indifferentiam actus, vel objecti, duntaxat ex levi, vel etiam nullo fundamento, ea non erit Conscientia probabilis, sed improbabilis & temeraria.

40. Quantum attinet ad alteram partem Quæstionis, necessario prorsus præmittendam, eò quòd Conscientia probabilis sequatur ad Opinionem probabilem, sicut assensus Conclusionis ad assensum Præmissarum; quænam in specie Opinio censeri debeat probabilis, prout secernitur ab improbabili, hoc opus, hic labor est: quot enim capita, tot sententiæ, & qui alicujus opinionis assertor est, illi veram probabilitatem assignat. Quinimò jamjam cruda illa quorundam assertio coepit in auribus prurire, quòd unius aut alterius Auctoris dictum fundet Opinionem probabilem. Sed quoniam hæc doctrina periculosa sanè fuit, non immeritò eandem Sedes Apostolica rejiciendam censuit, dum Alexander VII. inter alias Propositiones etiam hanc, ordine 27. damnavit: *Si liber sit alicujus junioris, & moderni, debet opinio censeri probabilis, dum non constet, rejectam esse à Sede Apostolica tanquam improbabilem.* Hac itaque propositione dimissâ, sic

41. CONCL. II. *Opinio probabilis generatim illa censetur, quæ gravi nititur fundamento, licet non penitus certo, si- mulque nullam contra se habet rationem convincentem.* Ita communior modus loquendi Doctorum: neque dissentit Ari-
G
store.

Est cum formidine de opposito

Diversitas sententiarum in judicando, quæ Opinio sit probabilis.

Opinio probabilis, quæ?

storeles *i. Top. cap. 1.* ubi ait : *Probabilia sunt, quae videntur omnibus, aut pluribus, vel sapientibus omnibus, aut plurimis.* Praefertim autem ad hoc, ut Opinio censeri possit probabilis, requiritur, quod non sit contra Sacram Scripturam, Definitionem Sanctae Matris Ecclesiae, Traditiones Sanctorum Patrum, aut unanimum Doctorum consensum: nam Opinio in aliquo horum deficiens, non tam Opinio censeri debet, quam Haeresis, vel Error, aut Temeritas.

Opinio probabilis probabilitate intrinseca, vel extrinseca, quid?

42. Ceterum quia grave illud fundamentum, cui Opinio probabilis innititur, duplex esse potest, intrinsecum videlicet, atque ex ipsa rei natura, effectibus & circumstantiis ipsius desumptum; & extrinsecum, nempe ex magna Doctorum eam tenentium auctoritate depromptum: hinc dupliciter poterit Opinio quaedam operanti esse probabilis, scilicet vel probabilitate intrinsecâ, vel probabilitate saltem extrinsecâ. *Opinio probabilis probabilitate intrinsecâ* dicitur illa, cujus probabilitas habetur ex ratione; id est, ex principiis intrinsecis talis propositionis, qualia sunt causae, vel effectus ipsius, aut definitio, vel circumstantiae, aut quid simile. *Opinio probabilis probabilitate extrinsecâ* censetur ea, quae habetur ab auctoritate; id est, à gravitate atque prudentia Doctorum eam tenentium; qualis potissimum habet locum respectu Idiotarum; & hominum minus peritorum, qui rationes intrinsecas examinare, atque de ipsis iudicium ferre non possunt: quibus proinde ad prudenter & rationaliter, sicque ad probabiliter operandum, sufficit, si à Viro docto, prudenti, piôque intelligant, hoc sibi licere. Quinimò etiam apud Virum doctum quandoque auctoritatem alicujus Doctoris valdè periti, & timoratae conscientiae, majoris esse ponderis, quam esset ratio aliqua verisimilis cæteroquin ad probabilitatem sufficiens, inter alios notat Sanchez *lib. 1. in Decalog. cap. 9. n. 8.* cum auctoritas tanti Doctoris, & qui rem mature examinasse, probèque intelligere censetur, non sit leve fundamentum.

Est alia magis, alia minus probabilis, & causa,

43. Insuper quia fundamentum illud, cui innititur Opinio probabilis, potest esse maius & minus, seu magis minusque grave; hinc sequitur, inter Opiniones probabiles dari latitudinem: Ex his enim alia est probabilior, quae videlicet firmiori fulcitur fundamento, efficacioribusque firmatur rationibus; alia minus probabilis, quae licet habeat fundamentum ad probabilitatem sufficiens, non tamen tam firmum, ut altera Opinio. Tutior autem Opi-

Opinio dicitur ea, in qua minus periculum peccandi reperitur: & potest bene accidere, quod Opinio aliqua sit tutior, non tamen probabilior, imò minus probabilis. Exemplum sit in ea Quaestione, an furripiens rem proximi in extrema necessitate, teneatur ad restitutionem, si ad pinquiores fortunam pervenerit: nam in hoc casu tutius erit restituere, quia restituendo nequit committi peccatum: nihilominus opposita sententia, negans obligationem restituendi, est probabilior, eò quod jure poli in extrema necessitate sint omnia communia.

44. Quæres, quid intelligatur per *Probabilitatem quantumvis tenuem*, de qua loquitur Propositio novissime damnata ab Innocentio XI. estque ordine 3. & sic sonat: *Generatim dum probabilitate, sive intrinseca, sive extrinseca, quantumvis tenui, modò à probabilitate finibus non exeat, consisti aliquid agimus, semper prudenter agimus.* Resp. I. Hæc Propositio damnatur à Pontifice, sicut jacet, prout in principio sui Decreti monet idem Pontifex: unde cum primis rejecta est sententia, quæ indefinitè, atque in omni casu & materia, licitam esse sequelam Opinionis probabilis asserit.

Per Probabilitatem quantumvis tenuem, quid intelligatur?

45. Resp. II. Quænam sit Opinio tenuiter probabilis, atque in citato Decreto damnata, variant Doctores. Et quidem Raymondus Lumbier tom. 3. *Summa*, à num. 1737. distinguit duplex genus Opinionum probabilium, eò quod aliæ sint certò probabiles, & aliæ sint probabiliter probabiles; & addit, per Opiniones tenuiter probabiles in citato Decreto intelligi eas, quæ solum sunt probabiliter probabiles: id ipsum sentit Emmanuel de Filguera in *Lucerna Decretali*, in *exposit. 3. Proposit. Innocentij XI.* Et hi Authores per Opinionem certò probabilem volunt intelligi eam, quæ est intrinseca ex fundamentis, quibus innititur; vel ex Doctoribus, si existat extrinseca, qui eam tuentur, imò & ex contrarijs eam probabilem vocantibus: unde talis Opinio certitudinem tribuit sive eam sequenti, sive consulenti; quòd sit probabilis. Probabilitas probabiliter talis duntaxat desumitur communiter ex paucis Doctoribus eam Opinioni tribuentibus, sed ab alijs plerumque probabilis non censetur: & addunt, quòd ejusmodi Opinioni probabiliter tali nefas sit adhærere, quia ex ea nequit aliquis prudenter certum dictamen concipere ad operandum, sed tantum dubium.

Sententia Raymundi Lumbier.

46. Econtra Joannes de Cardenas, in *Crisi Theologica*, ad Propositionem III. Innocentij XI. cap. 5. n. 34. ait, quòd opinio tenuiter probabilis, quæque in dicto Decreto damnatur,

Sententia Joannis de Cardenas.

non sit ea, quæ est probabiliter probabilis (qui enim format iudicium probabile de probabilitate Opinionis, non habet dubium practicum de illa, sed potius iudicium reflexum certum) sed illa, quæ quamvis habeat probabilitatem apparentem, plures tamen Viri sapientes dubitant de eius probabilitate. Sive, ea (inquit) censetur opinio tenuiter probabilis, de cuius probabilitate merito dubitatur : unde Opinio tenuis probabilitatis in idem recidit, ac Opinio dubiæ probabilitatis ; quando autem dubitatur de probabilitate, intervenit dubium practicum, in quo tutior pars est amplectenda. Plura de his citatus Cardenas : nobis in progressu non est sermo de Opinionibus tenuiter duntaxat probabilibus.

§. II.

An sit licitum sequi Sententiam probabilem etiam in concursu probabilioris & tutioris ?

Quæstiones
aliae versan-
tes circa ho-
nestatem
actûs, aliæ
circa Ma-
teriam fa-
cti, quæ ?

47. **A**dvertendum, quòd quantum ad propositum, aliæ Quæ-
stiones versentur circa honestatem actûs, quæ solet vo-
cari *Materia juris* ; & aliæ circa naturam, conditionem
seu validitatem actûs, quæ dici solet *Materia facti*, ut notat Ma-
strius 2. *Sentent. disp. 5. n. 142.* & in *Theolog. Mor. disp. 1. num. 73.* *Quæ-
stiones circa honestatem actûs versantes* dicuntur illæ, in quibus quæ-
ritur, an hæc vel illa actio sit licita & honesta, ita ut absque pec-
cato fieri possit : puta, an vir sexagenarius teneatur ad jejunium
Ecclesiasticum ? an Clericus voluntariè distractus sub recitatio-
ne Horarum Canonicarum, satisfaciat ? an in die Festo licitum
sit pingere ? ac huiusmodi. *Quæstiones versantes circa validitatem,
naturam, seu conditionem actûs* hoc est, circa Materiam facti, cen-
sentur illæ, in quibus de aliquo horum quæritur : puta, utrum
Baptismus aquâ rosaceâ collatus sit validus ? utrum hæc, vel
illa medicina sit infirmo profutura ? an hæc pars litigantium in
Iudicio habeat justam causam ? in quarum prima quæritur de
validitate actûs sive Baptismi, in secunda de natura seu virtute
medicinæ, & in tertia de conditione causæ.

Notabile
discrimen
inter utras-
que.

48. Est autem inter Quæstiones prioris & posterioris generis,
notabile discrimen : siquidem honestas actûs proximè dependet
totaliter à prudenti iudicio operantis. cui si actus est conformis,
hoc ipso bonus est ac honestus ; si difformis, malus. Ratio est : quia
Con-